

MARTINA ANA BEGIĆ – ANA THEA FILIPOVIĆ – ANĐELO MALY (UR.)

PREMA SINODALNOJ, TRANSPARENTNOJ I UKLJUČIVOJ CRKVI

TEOLOŠKI PRINOSI
Zbornik radova

PREMA SINODALNOJ,
TRANSPARENTNOJ I UKLJUČIVOJ CRKVI

MARTINA ANA BEGIĆ – ANA THEA FILIPOVIĆ – ANĐELO MALY (UR.)

PREMA SINODALNOJ, TRANSPARENTNOJ I UKLJUČIVOJ CRKVI

TEOLOŠKI PRINOSI

Zbornik radova

Europsko društvo za katoličku teologiju – Hrvatska sekcija
Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

ZAGREB, 2025.

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

Biblioteka: Zbornici radova

Knjiga XXIII

Prema sinodalnoj, transparentnoj i uključivoj Crkvi. Teološki prinosi

Zbornik radova

**Towards a Synodal, Transparent and Inclusive Church: Theological Contributions
Proceedings**

Urednici:

Izv. prof. dr. sc. Martina Ana Begić

Prof. dr. sc. Ana Thea Filipović

Izv. prof. dr. sc. Anđelo Maly

Recenzenti zbornika:

Izv. prof. dr. sc. Tomislav Kovač

Prof. dr. sc. Danijel Tolvajčić

Članci su recenzirani pojedinačno dvostruko slijepim recenzijama,
a imena recenzenata poznata su uredništvu.

Jezična lektura:

Branka M. Edith Budin, prof.

Jezična lektura tekstova na engleskom:

Emanuel Maloča, prof.

Prijelom i grafičko oblikovanje:

Siniša Kolar

Sunakladnici:

Europsko društvo za katoličku teologiju – Hrvatska sekcija

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Vlaška 38, 10000 Zagreb

Za sunakladnike:

Ana Thea Filipović, predsjednica Hrvatske sekcije Europskog društva za katoličku teologiju

Mario Cifrak, dekan Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

ISBN: 978-953-6420-65-0

Tisak:

Kerschoffset d. o. o., Zagreb

Tiskano u prosincu 2025.

CIP zapis je dostupan u nacionalnom skupnom katalogu knjižničnog sustava Bukinet
pod brojem 991005919953709366.

Copyright ©: Europsko društvo za katoličku teologiju – Hrvatska sekcija;

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

SADRŽAJ

UVOD	7
I. TEOLOGIJA I PRAKSA SINODALNOSTI U CRKVI	15
Biblijske paradigme sinodalnosti (ANĐELO MALY)	17
Crkva u Hrvatskoj pred izazovom sinodalnosti (ANA THEA FILIPOVIĆ – BRANKO MURIĆ)	33
The Synodal Path of the Roman Catholic Church in Germany and the Struggle over the Question of Women in the Ministries and Offices of the Church (MARGIT ECKHOLT)	68
Sinodalna Crkva: ishodište i cilj evangelizacijskog poslanja Crkve (JAKOV RAĐA)	93
II. ZLOUPOTREBA MOĆI, TIJELA I SAVJESTI U CRKVI	123
Fenomen seksualnog zlostavljanja u Crkvi: od zataškavanja do priznanja i zaštite žrtava (TONČI MATULIĆ)	125
Zrelo življenje ljudske spolnosti: između potiskivanja i hedonizma (MARTINA S. ANA BEGIĆ)	159
Poziv na suzbijanje zlorabe moći i svakog oblika zlostavljanja (ANTE BEKAVAC)	190
»Ali sada, sestro moja, šuti...!« (2 Sam 13,20): (De)Tabuizacija nasilja nad redovnicama (JADRANKA REBEKA ANIĆ)	211

III. DEKLARACIJA FIDUCIA SUPPLICANS – IZMEĐU OSPORAVANJA I PRIHVAĆANJA	241
Teologija i pastoralno značenje blagoslovâ. Deklaracija <i>Fiducia supplicans</i> iz perspektive liturgijske teologije (MILAN DANČUO)	243
Već, ali još ne. Teološko-etički osvrt na Deklaraciju <i>Fiducia supplicans</i> u perspektivi razvoja moralne doktrine (NENAD POLGAR)	273
<i>Fiducia supplicans</i> – poticaj razvitku dijaloškog pristupa u pastoralnoj praksi (NIKOLA VRANJEŠ)	292
Trebamo prevladati jaz između života i vjere. Razgovor s prof. dr. sc. dr. h. c. Margit Eckholt (Vodili: TOMISLAV KOVAČ i ANA THEA FILIPOVIĆ)	310
ZAVRŠNE MISLI	323
ADRESE AUTORA I AUTORICA	326

UVOD

U vremenu velikih i ubrzanih promjena u svijetu, Crkva se intenzivno propituje kako biti dublje poslušna Duhu Svetom i kako postajati sve više sinodalna: zajednica u kojoj svi sudjeluju, u kojoj se njeguje uključenost i nastoji oko jedinstva u različitosti. Otvoreno se suočava s vlastitim krivnjama i traži hrabrost za promjene koje će spriječiti zloupotrebu duhovne ili sakralne moći. Pritom teži biti evanđeoskija, autentičnija i vjerodostojnije živjeti svoje poslanje u suvremenom svijetu. Teologija u tom procesu ima nezamjenjivu ulogu, kako unutar same Crkve, tako i u njezinu dijalogu s društvom. Zadaća je teologije propitivati i istraživati, povezivati različita znanja i mudro razlučivati o stvarnosti kršćanske vjere i Crkve te njezina poslanja u svijetu. Posredovanjem takvih znanja teologija pridonosi oblikovanju Crkve kao zajednice koja umije promišljati, voditi dijalog i trajno sazrijevati u razumijevanju i življenju vjere. Ovim zbornikom teoloških prinosa Hrvatska sekcija Europskog društva za katoličku teologiju nastoji dati svoj doprinos u tom procesu postajanja Crkve sinodalnijom, transparentnijom i uključivijom, što se posebno odnosi na Crkvu u Hrvatskoj, ali i šire, na hrvatskom govornom području.

U zborniku su sabrani radovi teologa i teologinja, članova Europskog društva za katoličku teologiju, proizašli iz triju teoloških kolokvija, koje je tematski i programski osmislilo te organiziralo vodstvo Hrvatske sekcije ovog društva, a koji su održani od 2022. do 2024. godine. Članovi predsjedništva Hrvatske sekcije Europskog društva za katoličku teologiju, koje je izabrano na

redovnoj izbornoj sjednici 5. srpnja 2021. godine su: prof. dr. sc. Ana Thea Filipović (predsjednica), izv. prof. dr. sc. Tomislav Kovač (dopredsjednik) te izv. prof. dr. sc. Nedjeljka Valerija Kovač, izv. prof. dr. sc. Branko Murić i izv. prof. dr. sc. Denis Barić (članovi predsjedništva). Budući da predsjedništvo od tada djeluje već u drugom mandatu, navedeni su današnji akademski naslovi njegovih članova i članica. Predsjedništvo je na svojim redovnim sjednicama u siječnju 2022., 2023. i 2024. godine odlučilo, uz suglasnost skupštine, nastaviti s ranije započetim održavanjem teoloških kolokvija koji su organizirani pod predsjedanjem prof. dr. sc. Tončija Matulića kao predsjednika Hrvatske sekcije navedenog društva, u prostorima Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Prva tri teološka kolokvija održana su 12. rujna 2017. godine o temi »Identitet i poslanje teologa danas«, 1. listopada 2018. godine o temi »Teološki izazovi izbjegličke krize i migracijskih tokova« i 16. studenoga 2019. godine o temi »Veritatis gaudium: značenje, izazovi, perspektive«.

Nakon toga, i dalje su nas zaokupljale aktualne teme, posebno one s kojima se suočavala Crkva pod vodstvom pape Franje (2013.-2025.), a koje smo nastojali teološki promišljati, osvjetljavati i raspravljati, uključujući u razgovor i širu zainteresiranu (crkvenu) javnost. IV. teološki kolokvij u organizaciji Hrvatske sekcije Europskog društva za katoličku teologiju održan je 17. rujna 2022. godine na privremenoj lokaciji Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, u Voćarskoj 106, na koju je Fakultet bio izmješten zbog oštećenja od dvaju potresa koji su se dogodili u Zagrebu u vrijeme pandemije koronavirusne bolesti u ožujku i prosincu 2020. godine. Tema tog kolokvija bila je »Teologija i praksa sinodalnosti u Crkvi«. Predavanja su održali članovi Društva o sljedećim aspektima teme: doc. dr. sc. Anđelo Maly, Biblijske paradigme sinodalnosti; prof. dr. sc. dr. h. c. Margit Eckholt, Synodality and Participation: Reflections on the Synodal Path of the German Local Church (Sinodalnost i sudjelovanje: Razmišljanja o sinodalnom putu njemačke mjesne Crkve); izv. prof. dr. sc. Nedjeljka Valerija Kovač, Trinitarno i eklezijalno

zajedništvo kao temelj sinodalnosti Crkve; te izv. prof. dr. sc. Denis Barić, Crkva u Hrvatskoj u perspektivi sinodalne preobrazbe.

Budući da dvoje predavača zbog drugih obveza nije uspjelo pripremiti tekstove za ovaj zbornik, predsjednica i član predsjedništva Hrvatske sekcije prof. dr. sc. Ana Thea Filipović i izv. prof. dr. sc. Branko Murić zajedno su napisali rad o temi sinodalnosti koji se nalazi u ovom zborniku. Naslov rada prof. dr. sc. Margit Eckholt, tadašnje predsjednice Europskog društva za katoličku teologiju, ponešto je modificiran u ovom zborniku u odnosu na naslov izlaganja. Četvrti rad o temi sinodalnosti dolazi iz pera doc. dr. sc. Jakova Rađe, koji se odlučio pridonijeti zborniku ovom temom umjesto teme koju je izložio na teološkom kolokviju 2024. godine, a koja će kasnije biti navedena.

Za papu Franju, čiji je pontifikat bio posebno usredotočen na obnovu Crkve, oživotvorenje duha Drugog vatikanskog koncila i provedbu koncilске ekleziologije zajedništva i služenja, sinodalnost je ključna riječ za obnovu Crkve i njezino poslanje u trećem tisućljeću. Sinodalnost zapravo znači povratak na izvore Svetog pisma i ranije tradicije Crkve. Paradigme sinodalnosti nalazimo u Bibliji kao i u otačkoj tradiciji, u kojoj se upravljanje Crkvom razumijevalo kao zajednička odgovornost svih. Prvo kršćansko tisućljeće bilo je obilježeno izraženim sinodalnim gibanjem i praksom, u čijem je središtu stajala zajednica. Srednjovjekovna crkvenopravna predaja također je zahtijevala da ono što se tiče svih, bude raspravljeno i odlučeno od svih. Na tragu Sinode o sinodalnosti Crkve (2021. – 2028.), koja je trenutačno u fazi provedbe na razini mjesnih Crkava, kao teološkom društvu stalo nam je svojim radovima pridonijeti boljem razumijevanju i ostvarivanju sinodalnosti i u Crkvi u Hrvatskoj. Održani teološki kolokviji uključivali su u sebi i rasprave, razgovore u skupinama te izvješća o radu u skupinama, a sve su to trenuci u kojima dolazi do izražaja otvoreni govor i slušanje, koje pridonosi boljem zajedničkom razlučivanju i odlučivanju, što karakterizira sinodalnu Crkvu.

V. teološki kolokvij koji je organizirala Hrvatska sekcija Europskog društva za katoličku teologiju održan je 7. listopada

2023. godine na istoj privremenoj lokaciji Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u Voćarskoj 106 o temi »Zloupotreba moći, tijela i savjesti u Crkvi«. Iako je riječ o teškoj i osjetljivoj temi, teologija ju nipošto ne smije izbjegavati, jer ni sama nije nedužna u odnosu na fenomene zloupotrebe i zlostavljanja u Crkvi, već se mora suočiti s njima. Tema je obrađena kroz sljedeće aspekte i predavanja koja su izložili članovi Sekcije: prof. dr. sc. Tonči Matulić, Fenomen seksualnog zlostavljanja u Crkvi – od zataškavanja do priznanja i zaštite žrtava; doc. dr. sc. Martina Ana Begić, Odnos Crkve prema tijelu i seksualnosti: potiskivanje i dvostruki moral; doc. dr. sc. Ante Bekavac, Moć u dušobrižničkom djelovanju i duhovno zlostavljanje; dr. sc. Jadranka Rebeka Anić, zn. savjetnica, »Ali sada, sestro moja, šuti...!« (2 Sam 13,20). (De)Tabuizacija strukturnog i osobnog nasilja nad redovnicama.

Iako su dva predavanja ubrzo po održavanju kolokvija objavljena u časopisima, držali smo važnim objaviti ih ponovno i u ovom zborniku, jer su napisana na poticaj organizatora teološkog kolokvija i pripadaju u zbornik radova kolokvija. Naslovi ostalih dvaju predavanja u ovom su zborniku ponešto modificirani u odnosu na naslove predavanja izloženih na navedenom teološkom kolokviju.

Prvo zasjedanje XVI. redovne opće skupštine Sinode o sinodalnosti Crkve, koje je započelo tri dana prije održavanja V. teološkog kolokvija, u svom Radnom dokumentu, napisanom na temelju izvješća kontinentalne faze Sinode, izričito tematizira ovu problematiku otvoreno govoreći o »sablazni zlostavljanja« i obvezi skrbi za žrtve kao djelu pravde. U dokumentu se kaže: »U mnogim su krajevima Crkve duboko pogođene krizom uzrokovanom raznim oblicima zlostavljanja poput spolnog zlostavljanja, zloupotrebe moći i savjesti, ekonomskog i institucionalnog zlostavljanja. To su otvorene rane s čijim se posljedicama tek valja do kraja suočiti. S traženjem oprosta od žrtava trpljenja koje je prouzročila Crkva, mora se združiti zalaganje oko obraćenja i reforme kako bi se izbjeglo da se slične situacije dogode u budućnosti« (Radni dokument 2023, br. 4).

Iskazi žrtava seksualnog nasilja pretrpljenog od strane crkvenih službenika pokazuju, primjerice, da seksualnom zlostavljanju obično prethodi ono duševno i duhovno. Dušobrižnički odnosi i grupne konstelacije uvijek su obilježeni odnosima moći i zato mogu biti zloupotrijebljeni. Zloupotreba duhovne ili sakralne moći događa se onda kada se odnos osobe s Bogom instrumentalizira za vlastite ciljeve i potrebe. Zato je dušobrižnički odnos nužno kritički propitivati: kroz razgovore, superviziju i kritička pitanja o granici između duhovnog praćenja i zadiranja u savjest te napada na intimu osoba. Pastoralni odnos i duhovnu pomoć uvijek valja shvaćati kao potporu rastu i zrelosti vjere, čiji je subjekt ponajprije sama osoba. Zato je unapređivanje teološkog znanja, vjerske i liturgijske zrelosti te duhovne samostalnosti vjernika ujedno prevencija protiv duhovnog zlostavljanja. Do sada se duhovno zlostavljanje većinom istraživalo u odnosu na duhovne pokrete i redovničke zajednice, pa ga treba proširiti na sve vrste pastoralnog odnosa i vodstva, a posebno u kontekstu sakramenta pomirenja.

Važne teme koje dolaze do izražaja u ovom kontekstu kao i u ovom zborniku svakako su i odnos Crkve prema tijelu i seksualnosti kao i pojave strukturnog i osobnog nasilja nad redovnicama. Autorica priloga o zlostavljanju redovnica u ovom zborniku već je prije nekoliko godina, u suautorstvu s Anom Theom Filipović, održala predavanje, a potom i objavila rad, u kojemu su zajedno prikazale fenomene o kojima se u prethodnom razdoblju počelo i javno govoriti (Anić i Filipović 2020). O toj temi danas ima sve više istraživanja i literature.

VI. teološki kolokvij u organizaciji Hrvatske sekcije Europskog društva za katoličku teologiju održan je 5. listopada 2024. godine na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, u zgradi Fakulteta u Vlaškoj 38 o temi »Deklaracija *Fiducia supplicans* – između osporavanja i prihvaćanja«. Predavanja su održali članovi Hrvatske sekcije Društva o sljedećim temama: dr. sc. Milan Dančuo (u dogovoru s prof. dr. sc. Antom Crnčevićem), Teologija i pastoralno značenje blagoslovâ; izv. prof. dr. sc. Nenad Polgar, Učenje i odnos Crkve prema parovima u neredovitim

situacijama i istospolnim parovima; prof. dr. sc. Nikola Vranješ, *Fiducia supplicans* – poticaj na dijalog u različitosti; doc. dr. sc. Jakov Rađa, Autoritet učiteljstva u sinodalnoj Crkvi: Značenje »izjava« u okviru redovitog učenja Crkve.

Tema ovog kolokvija bila je vrlo aktualna, jer je Dikasterij za nauk vjere 18. prosinca 2023. godine objavio Deklaraciju »*Fiducia supplicans* – Molitveno povjerenje. O pastoralnom značenju blagoslovâ« (Dikasterij za nauk vjere, 2023). Ta je Deklaracija u Crkvi izazvala vrlo različite reakcije, koje ukazuju na vrlo različite kulturne i crkvene okolnosti u kojima žive pojedine mjesne Crkve, kao i na različita teološka i ekleziološka shvaćanja ponajprije učiteljstva i teologa i teologinja, a onda i svih vjernika i vjernica u pojedinim kontekstima.

Povod izjavi bila su, kako kaže u uvodnom predavljanju dokumenta prefekt Dikasterija za nauk vjere Víctor Manuel kard. Fernández, »različita pitanja koja je ovaj Dikasterij dobio tijekom posljednjih godina, ali i u novije vrijeme« (Dikasterij za nauk vjere, 2023). Tema podjeljivanja blagoslova u ovoj se Deklaraciji nalazi u kontekstu odnosa Crkve prema svojim članovima u »neredovitim situacijama« tj. onima koji žive zajedno izvan sakramenta ženidbe ili u drugom civilnom braku te osobama u istospolnim vezama koje traže neki oblik blagoslova i molitvene potpore za svoj život. Otvaranje Crkve prema tom pitanju i stanju u kojemu se nalazi sve više osoba koje se i dalje smatraju katolicima, započelo je prije više desetaka godina. Posebno ga možemo pratiti u okviru biskupskih sinoda o obitelji, koje su održane 2014. i 2015. godine, Sinode o mladima koja je održana 2018. godine te aktualne Sinode o sinodalnosti Crkve (2021.-2028.). To pitanje nalazi se i među pet prigovora tzv. *Dubia* koje su petorica kardinala uputila papi Franji te u Papinom odgovoru na njih od 2. listopada 2023. godine, a koji je – njegovim dopuštenjem – uvelike recipiran i u samoj spomenutoj Deklaraciji.

Kao teološko Društvo na svojoj skupštini održanoj 22. siječnja 2024. godine usuglasili smo se oko toga da VI. teološki kolokvij posvetimo toj Deklaraciji i pitanjima koja ona otvara. Programski

odbor kontaktirao je teologinje i teologe – članice i članove naše Sekcije koji su odražali predavanja o predloženim temama kako su gore navedene, od kojih su prva tri s ponešto izmijenjenim naslovima ušla u ovaj zbornik. Na kraju zbornika, kao prilog, nalazi se zanimljiv razgovor s prof. dr. sc. dr. h. c. Margit Eckholt pod nazivom »Trebamo prevladati jaz između života i vjere« koji su vodili izv. prof. dr. sc. Tomislav Kovač i prof. dr. sc. Ana Thea Filipović, prigodom održavanja IV. teološkog kolokvija 17. rujna 2022. godine, a koji je objavljen u Kršćanskoj obiteljskoj reviji *Kana*. Budući da je članak prof. Eckholt u ovom zborniku napisan na engleskom jeziku, vjerujemo da će sadržaj intervjua naići na zanimanje hrvatskih čitatelja.

Knjiga koju imate pred sobom treća je u nizu zbornika radova koje su napisali i uredili članovi Hrvatske sekcije Europskog društva za katoličku teologiju. Prvi je objavljen 2007. godine (Ančić i Matulić), drugi 2021. godine (Kovač i Barić), a ovaj treći zbornik, koji su uredili izv. prof. dr. sc. Martina Ana Begić, izv. prof. dr. sc. Anđelo Maly, koji već drugi mandat marljivo obnašaju dužnosti blagajnice i tajnika Hrvatske sekcije Europskog društva za katoličku teologiju, te autorica ovog uvoda i predsjednica Društva, prof. dr. sc. Ana Thea Filipović, objavljuje se u 2025. godini. Od srca hvala svim autorima i autoricama koji su napisali vrijedne radove za objavljivanje u ovom zborniku kao i suurednicima koji su se zajedno sa mnom potrudili oko njihova prikupljanja, pobri-
nuli oko davanja radova na recenzije te uključili u zadaće koje je nužno izvršiti u postupku pripreme knjige za objavljivanje. Hvala i dekanu Katoličkog bogoslovnog fakulteta prof. dr. sc. Mariu Cifraku za prihvaćanje sunakladništva, kojim je djelo uvršeno u niz »Zbornici radova« izdanja Fakulteta. Vjerujem da će ovaj zbornik biti od koristi svima kojima dođe u ruke.

ANA THEA FILIPOVIĆ,
*predsjednica Hrvatske sekcije
Europskog društva za katoličku teologiju*

ZAVRŠNE MISLI

Pojam sinodalnosti, u današnjem crkvenom kontekstu, nadilazi okvire puke administrativne ili pastoralne metode. On predstavlja duboki duhovni put, otkrivajući samu narav Crkve kao zajednice naroda Božjeg u stalnom hodu. Kako je istaknuto u Završnom dokumentu Šesnaeste biskupske sinode, sinodalnost označava procese zajedništva, sudjelovanja i poslanja, gdje Crkva kao cjelina uči hoditi zajedno – slušajući, razlučujući i svjedočeći, u različitostima darova i službi (General Secretariat of the Synod, 4-7). Taj pristup ne gleda na sinodalnu Crkvu kao nedostižan ideal budućnosti, već kao hitan poziv na obraćenje i obnovu, ovdje i sada, kroz uspostavljanje novih modela savjetovanja, promišljanja i uključivanja svih vjernika u život zajednice.

Tematski dijelovi koji sačinjavaju ovaj zbornik radova pružaju duboku refleksiju o sinodalnosti, nudeći bogatu perspektivu koja svjedoči o njezinoj složenosti i transformativnom potencijalu. Prva cjelina, usmjerena na biblijsko i teološko utemeljenje sinodalnosti, naglašava potrebu Crkve da ponovno prepozna i cijeni *sensus fidei* Božjeg naroda kao ključni kriterij za njezino djelovanje. Autori, počevši od biblijskih paradigmi sinodalnosti, sustavno analiziraju izazove koje ovaj koncept donosi u hrvatskoj i njemačkoj Crkvi, istovremeno ističući njezino evangelizacijsko poslanje u kojem svaki član Crkve ima specifičnu i važnu ulogu. Taj naglasak na evangelizacijskom poslanju upozorava da sinodalnost nije

samo introspektivni proces, već ukazuje i na njenu usmjerenost prema van, prema svijetu i njegovim potrebama.

Drugi dio, koji se hrabro bavi pitanjima zloupotrebe moći, tijela i savjesti, razotkriva da istinska sinodalna preobrazba Crkve ne može biti ostvarena bez suočavanja s »tamnim stranama« institucionalne prakse. Taj dio zbornika služi kao snažan poziv na etičko i duhovno ozdravljenje, prepoznajući da se autentično zajedništvo može graditi samo na temelju istine, transparentnosti i odgovornosti. Priznavanje i rješavanje problema zloupotreba i zlostavljanja neophodan je korak prema stvaranju sigurnijeg i pravednijeg okruženja za sve vjernike.

Treći dio zbornika, posvećen dokumentu *Fiducia supplicans* – *Molitveno povjerenje: o pastoralnom značenju blagoslova*, naglašava važnost dijaloga između doktrine i pastoralala, vjernosti i milosrđa, kao ključnih elemenata za crkvenu vjerodostojnost u današnjem svijetu. *Fiducia supplicans* je primjer kako Crkva, kroz sinodalni proces slušanja i razlučivanja, pokušava odgovoriti na kompleksna pitanja koja proizlaze iz susreta s različitim, ali i aktualnim, životnim realnostima. Dokument pokazuje spremnost Crkve da preispita svoju pastoralnu praksu u svjetlu Evanđelja te da, s milosrđem i razumijevanjem, pristupi marginaliziranim i isključenim skupinama.

Sinodalnost se, prema riječima pape Franje, živi kao »stil Crkve« – stil slušanja, blizine i zajedničkog razlučivanja, koje zahtijeva trajno obraćenje mentaliteta i struktura («Sinodalna Crkva – hod zajedništva, sudjelovanja i poslanja»). Ovaj »stil Crkve« ne negira razlike, već ih usklađuje u Duhu Svetom, stvarajući prostor slobodnog, ali odgovornog dijaloga. Budućnost Crkve, prema tom viđenju, ne mjeri se efikasnošću njezinih institucija, već sposobnošću da bude dom i škola zajedništva. Drugim riječima, istinska snaga Crkve leži u njezinoj sposobnosti da gradi odnose povjerenja, uzajamnog poštovanja i solidarnosti među svojim članovima.

Želja nam je da ovaj zbornik posluži kao svjedočanstvo da put sinodalne Crkve nije isključivo unutarcrkveni proces, već oblik duhovnog hoda s Crkve cijelim svijetom – hod poniznog slušanja,

hrabrih pitanja i vjernog nasljedovanja Krista, koji neprestano poziva: »Hodite za mnom i ja ću vas učiniti ribarima ljudi« (Mt 4,19). U tom duhu, sinodalna Crkva ostaje otvorena djelovanju Duha Svetoga, spremna učiti iz vlastitih rana i svjedočiti nadu u zajedništvu života, vjere i ljubavi (Dikasterij za nauk vjere FS 2023, 40). Ta otvorenost Duhu Svetom ključna je, jer omogućuje Crkvi da se prilagođava promjenjivim okolnostima, da prepozna nove znakove vremena i da s obnovljenom energijom nastavi svoje poslanje u svijetu.

Sinodalnost, stoga, predstavlja više od samog procesa ili metode; ona je temeljni preobražaj Crkve u živu zajednicu vjernika, koja hodi u zajedništvu, prema punini Božjeg kraljevstva. To je izazovan put koji zahtijeva hrabrost, poniznost i stalno obraćenje, ali ujedno i put nade, obnove i vjerodostojnog svjedočenja Evanđelja u današnjem svijetu. Crkva po sinodalnosti postaje istinski znak i sredstvo Božje ljubavi za sve ljude. Nadamo se da će čitatelji ovog zbornika, u promišljanjima koja se u njemu nalaze, otkriti dinamiku crkvenosti u duhu sinodalnosti.

MARTINA ANA BEGIĆ – ANĐELO MALY

Bibliografija:

- Dikasterij za nauk vjere, *Fiducia supplicans – Molitveno povjerenje: o pastoralnom značenju blagoslovâ*, Vatikan, 18. XII. 2023.
- General Secretariat of the Synod, *Synthesis Report of the XVI Ordinary General Assembly of the Synod of Bishops* (Vatican City: Libreria Editrice Vaticana, 2024.).
- Papa Franjo, »Sinodalna Crkva – hod zajedništva, sudjelovanja i poslanja,« govor pri otvaranju Sinode, 9. listopada 2021., u: <https://www.vatican.va/content/francesco/hr> (pristupljeno 20. x. 2025.).

ADRESE AUTORA I AUTORICA

Dr. sc. Jadranka Rebeka Anić,
znanstv. savjetnica, Institut
društvenih znanosti Ivo Pilar,
Područni centar Split,
Poljana kraljice Jelene 1/I., 21000 Split

Izv. prof. dr. sc. Martina Ana Begić,
Katolički bogoslovni fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Vlaška 38, 10000 Zagreb

Doc. dr. sc. Ante Bekavac,
Katolički bogoslovni fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Vlaška 38, 10000 Zagreb

Dr. sc. Milan Dančuo,
Katolički bogoslovni fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Vlaška 38, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. dr. h. c. Margit Eckholt,
Sveučilište Osnabrück, Katolička
teologija, Schloßstraße 4,
Osnabrück, Njemačka

Prof. dr. sc. Ana Thea Filipović,
Katolički bogoslovni fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Vlaška 38, 10000 Zagreb

Izv. prof. dr. sc. Anđelo Maly,
Katolički bogoslovni fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Vlaška 38, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. Tonči Matulić,
Katolički bogoslovni fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Vlaška 38, 10000 Zagreb

Izv. prof. dr. sc. Branko Murić,
Katolički bogoslovni fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Vlaška 38, 10000 Zagreb

Izv. prof. dr. sc. Nenad Polgar,
Fakultet teologije i religijskih znanosti,
Katoličko sveučilište Leuven,
Sint-Michielsstraat 6, 3000 Leuven,
Belgija

Doc. dr. sc. Jakov Rađa,
Katolički bogoslovni fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Vlaška 38, 10000 Zagreb

Prof. dr. sc. Nikola Vranješ,
Katolički bogoslovni fakultet
Sveučilišta u Zagrebu,
Vlaška 38, 10000 Zagreb

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

Biblioteka: Zbornici radova

I.

50. obljetnica svečanog otvaranja i početka
Drugoga vatikanskog koncila

II.

Filozofija i teologija u kontekstu znanstveno-tehničke civilizacije

III.

Štovanje Bogorodice na području Sisačke biskupije

IV.

Filozofija i religija – suvremene perspektive

V.

Mariologija nakon Drugoga vatikanskog koncila:
prihvatanje, rezultati i perspektive

VI.

Religija između hermeneutike i fenomenologije

VII.

Nastavničke kompetencije

VIII.

Da život imaju

IX.

Sv. Nikola Tavelić mučenik – njegovo vrijeme i trajna poruka

X.

Uzvjerovah, zato besjedim (2Kor 4,13)

XI.

U susret jubileju 300. obljetnice obrane Sinja (1715. – 2015.)
Prouke o Svetištu Gospe Sinjske i mariološka promišljanja
nakon Drugoga vatikanskog koncila

- XII.
Krizе, sukobi i solidarnost u perspektivi crkvene povijesti
(od srednjega vijeka do suvremenosti)
- XIII.
Gospina Bosna – pod okriljem »Rajske Djeve«
- XIV.
Canite et psallite
- XV.
Nova et vetera. Crkva, Kvarner i kultura
- XVI.
Religijsko obrazovanje u interkulturalnoj Europi
- XVII.
Sveti Hilarion u kontekstu svoga vremena
- XVIII.
The Contribution of Religious Education to the Creation of Responsible
Citizens: European and African Perspectives*
Religion, Church, and Theology in Times of Crisis: Theological and Religious
Pedagogical Research
- XIX.
Život i djelo kardinala Franje Kuharića
- XX.
Međugorje kao doprinos novoj evangelizaciji
- XXI.
Vjera i razum. Suvremena pitanja i perspektive
- XXII.
Dijalogom i suradnjom do svakog čovjeka dobre volje
- XXIII.
Prema sinodalnoj, transparentnoj i uključivoj Crkvi.
Teološki prinosi

* Ova dva zbornika radova zabunom su navedena pod istim rednim brojem.

Autori i autorice urgentnim crkvenim i teološkim pitanjima pristupaju na krajnje ozbiljan način, ne libeći se dotaći kontroverzних tema, pri tom promišljajući i nudeći konkretna i izvorna rješenja na korist društva, Crkve i teologije. Ovaj će zbornik u hrvatskom kontekstu – prema našem sudu – predstavljati polaznu točku za sva buduća znanstvena istraživanja sinodalnosti, seksualnog (i drugog) zlostavljanja u Crkvi kao i pastoralna homoseksualnih osoba. U nas ne postoji – s obzirom na temu zbornika – djelo slične kvalitete, niti djelo napisano uz ovako iscrpnu i sustavnu analizu i relevantnu bibliografiju.

PROF. DR. SC. DANIJELOLVAJČIĆ

Hrvatska sekcija Europskog društva za katoličku teologiju ovim je novim zbornikom radova još jednom dala veliki doprinos domaćoj crkvenoj i široj društvenoj zajednici upoznavši je s najaktualnijim pitanjima teologije i života Crkve. Teme vezane uz sinodalnost, zlostavljanja u Crkvi i pastoralnu brigu za homoseksualne osobe obrađene su na rigorozan znanstveni način, koji u isto vrijeme želi pridonijeti objektivnom razumijevanju dotičnih tematika, ali i dijalogu u Crkvi i društvu. Svojim bogatim sadržajem i ugodnim grafičkim izgledom ovaj je zbornik za svaku pohvalu i preporuku.

IZV. PROF. DR. SC. TOMISLAV KOVAČ

ISBN 978-953-6420-65-0

9 789536 420650

CIJENA: 30 €